

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Кафедра цивільного, нотаріального та виконавчого процесу

НОВЕЛИ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА: СПРОЩЕНІ ПРОВАДЖЕННЯ

**Матеріали
науково-практичної конференції**

***5 травня 2025 року
м. Одеса***

За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора
Неллі Юріївни Голубевої

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.919.(477)(062)

H727

DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.29744>

У збірці матеріалів науково-практичної конференції представлено тези доповідей науковців, що висвітлюють актуальні питання новел цивільного процесуального законодавства, зокрема інституту спрощеного провадження як ефективного механізму вирішення нескладних цивільних справ. У доповідях науковців обґрунтовано доцільність спрощеної процедури розгляду, що дозволяє забезпечити оперативність та економічність судового процесу. Особлива увага приділена критеріям віднесення справ до спрощеного провадження, правовим гарантіям учасників процесу, а також окреслено напрями подальшого вдосконалення законодавства з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних і юридичних осіб у межах цивільної юрисдикції.

Укладачі:

Н. Ю. Голубєва — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, завідувач кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, професор кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», адвокат;

І. А. Яніцька — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія»;

О. В. Сатановська — аспірант кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія»

Друкуються за рішенням кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу НУ «Одеська юридична академія» (*протокол № 10 від 23.05.2025 р.*)

ЗМІСТ

<i>Вступне слово</i>	3
----------------------------	---

Секція 1

ОПТИМІЗАЦІЯ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА: ЗАГАЛЬНІ НАРИСИ. СПРОЩЕНЕ ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Голубєва Неллі Юріївна

Оптимізація цивільного судочинства: шляхи та перспективи	8
--	---

Андронов Ігор Володимирович

Спрошене позовне провадження в контексті оптимізації цивільного судочинства України	11
--	----

Бобрик Володимир Іванович

Спрошене позовне провадження в інстанційному вимірі	14
---	----

Гусаров Костянтин Володимирович

Особливості інстанційного перегляду судових рішень, ухвалених у спрощеному провадженні	17
---	----

Заїка Юрій Олександрович

Суддівський розсуд як складова справедливості судового рішення у спрощеному провадженні	19
--	----

Кройтор Володимир Андрійович

Запровадження спрощених процедур у цивільному судочинстві задля ефективного здійснення правосуддя в цивільних справах	22
---	----

Боровська Ірина Анатоліївна

Окремі аспекти удосконалення спрощених процедур у цивільному судочинстві України	29
---	----

Бут Ілля Олександрович

Провадження у справах про відшкодування судових витрат: вітчизняний та іноземний досвід	33
--	----

Дрогозюк Крістіна Борисівна

Розгляд трудових спорів у спрощеному порядку в цивільному процесі під час дії воєнного стану в Україні	38
---	----

Кондрат'єва Людмила Анатоліївна

Загальні та спеціальні ознаки спрощеного позовного провадження в цивільному судочинстві	41
--	----

Дрогозюк Крістіна Борисівна
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЗГЛЯД ТРУДОВИХ СПОРІВ У СПРОЩЕНОМУ ПОРЯДКУ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Запровадження воєнного стану зумовило необхідність функціонального переосмислення механізмів здійснення правосуддя з урахуванням специфіки нових викликів. У цьому контексті особливої наукової та практичної значущості набуває питання розгляду трудових спорів у порядку спрощеного позовного провадження як інструмента, покликаного забезпечити своєчасність, ефективність та доступність судового захисту трудових прав в умовах обмежених ресурсів, процесуальних ризиків та загального правового навантаження на судову систему.

Метою роботи є аналіз особливостей розгляду трудових спорів у спрощеному позовному провадженні в умовах правового режиму воєнного стану, виявлення актуальних проблем та формулювання можливих напрямів удосконалення правозастосовної практики.

Після ухвалення нової редакції Цивільного процесуального кодексу України (далі — ЦПК України) 2016 року трудові спори стали розглядатися в порядку спрощеного позовного провадження, що передбачає відсутність підготовчого провадження, судових дебатів і, у деяких випадках, обмеження можливості касаційного оскарження справ. А саме, наразі відповідно до ч. 4 ст. 19 та ч. 1 ст. 274 ЦПК України, справи, що виникають з трудових відносин, підлягають розгляду в порядку спрощеного позовного провадження.

З одного боку, такий механізм спрямований на забезпечення оперативності та ефективності судового розгляду трудових спорів, що набуває особливого значення в умовах сьогодення, оскільки дозволяє оперативно вирішувати конфлікти між працівниками та роботодавцями, знижуючи рівень соціальної напруги та сприяючи стабілізації трудових відносин у критичний для держави період. Водночас законодавець не врахував низку негативних наслідків для захисту прав працівника з метою забезпечення балансу між спрощенням процедур та дотриманням принципів справедливості, змагальності та процесуальної рівності сторін.

Зокрема, скорочення процесуальних стадій унеможливорює належну підготовку до розгляду справи, позбавляє сторони можливості витребувати докази (особливо ті, що перебувають у володінні робо-

тодавця), і знижує рівень дотримання принципу змагальності, закріпленого в ст. 12 ЦПК України та ст. 6 ЄКПЛ [1, с. 141- 142].

Хоча спрощене провадження дозволяє швидко ухвалити рішення, працівник перебуває в гіршому процесуальному становищі, особливо через обмежений доступ до доказів і короткі строки звернення до суду, передбачені ст. 233 КЗпП України.

Судова практика також свідчить про наявність негласної презумпції незаконного звільнення, адже обов'язок доведення правомірності звільнення покладається на роботодавця. З усім тим, спрощена процедура розгляду не дозволяє повною мірою реалізувати принцип справедливого судового розгляду [2, с. 85].

Разом з тим, під час дії воєнного стану Верховна Рада України ухвалила новий закон, який направлений на регулювання трудових відносин в умовах повномасштабного вторгнення. Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» запровадив численні нововведення у сфері трудових правовідносин, направлених на захист прав працівників: зміни умов праці, переведення, призупинення дії трудових договорів, звільнення працівників. У зв'язку з цим значно зросла кількість спорів між працівниками й роботодавцями, які стосуються не лише порушення економічних прав, а й дискримінації, мобілізації, неповернення на роботу після завершення військової служби тощо [3].

Зокрема, у період воєнного стану виникають специфічні ситуації, пов'язані з трудовими відносинами, зокрема:

- випадки призупинення трудових договорів;
- затримки у виплаті заробітної плати;
- зміни умов праці без належного оформлення.

Аналіз судової практики свідчить про зростання кількості рішень, винесених у спрощеному порядку під час воєнного стану. Наприклад, суди часто задовольняють позови про стягнення нарахованої, але не-виплаченої заробітної плати за відсутності спору про обставини. Такі справи розглядаються без виклику сторін, що важливо за умов перебування працівників або роботодавців у зоні бойових дій або на окупованих територіях [4].

З урахуванням вищезазначеного, у таких умовах, з одного боку, роботодавцям важливо дотримуватися чинного законодавства та забезпечувати права працівників, з іншого боку — держава має гарантувати ефективний механізм судового захисту.

Так, Верховний Суд у своїх рішеннях наголошує на необхідності дотримання принципів справедливості, змагальності та процесуальної рівності сторін під час розгляду трудових спорів у спрощеному позовному провадженні. Зокрема, суд акцентує увагу на важливості забезпечення доступу до правосуддя для всіх учасників

трудових відносин, незалежно від обставин, спричинених воєнним станом [5].

Узагальнюючи вищенаведене, можна зробити висновок, що спрощене позовне провадження є ефективним механізмом розгляду трудових спорів в умовах воєнного стану. Однак для його належного функціонування необхідно забезпечити:

- чітке нормативне регулювання специфічних ситуацій, що виникають у трудових відносинах під час воєнного стану;
- підвищення правової обізнаності учасників трудових відносин;
- забезпечення належної судової практики, яка враховує особливості воєнного часу.

Попри позитивні сторони, практика застосування спрощеного провадження має й недоліки. Зокрема, відсутність усного розгляду іноді позбавляє сторону можливості висловити позицію або заявити про обставини, що не підтверджуються письмовими доказами. Отже, постає доцільність повернення розгляду індивідуальних трудових спорів до загального позовного провадження, принаймні для складних категорій справ, що забезпечить працівникам процесуальні гарантії: право на дебати, витребування доказів, змагальність та усну участь у засіданнях. Серед іншого, можна стимулювати використання примирних процедур зокрема на стадії підготовчого засідання.

Розгляд трудових спорів у спрощеному порядку є ефективним інструментом захисту трудових прав в умовах воєнного стану. Він сприяє забезпеченню оперативності правосуддя, мінімізації витрат часу і ресурсів сторін та підвищенню доступності судового захисту. Водночас необхідно вдосконалювати нормативне регулювання і судову практику для більш ефективного застосування спрощеного провадження у трудових спорах.

Список використаних джерел

1. Мамницький В. Ю. Спрощене провадження цивільного судочинства як процесуальна форма розгляду трудових спорів. Доцільність та тенденції розвитку законодавства в цій сфері. Юридичний науковий електронний журнал. Запоріжжя, 2023, N 6. С. 138–143
2. Вечурко С. О. Колізійні питання співвідношення прав та обов'язків працівника і роботодавця за новим трудовим законодавством: досвід ЄС. *Наукові праці МАУП*, 2016, вип. 48(1), С. 83–88
3. Дрогозюк К. Як будувати трудові відносини під час війни: відповідає юристка. *Bazilik.Media*. 10.08.2022. URL: <https://bazilik.media/iak-buduvaty-trudovi-vidnosyny-pid-chas-vijny-vidpovidaie-iurystka/> (дата звернення: 15.05.2025).
4. Поліщук В. Аналіз судової практики з питань виплати заробітної плати в умовах воєнного стану. *Вища школа адвокатури*. <https://www.hsa.org>.

ua/lectors/polishhuk-viktoriya-2-3/articles/analiz-sudovoyi-praktiki-z-pitan-viplati-zarobitnoyi-plati-v-umovax-vojenного-stanu.

5. З усім навантаженням, зокрема щодо трудових спорів, в умовах воєнного стану судова система впорається — Ольга Ступак. *<https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1345673/>*. 14.11.2022. (дата звернення: 15.05.2025).

Кондрат'єва Людмила Анатоліївна

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри процесуального права,
Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича*

ЗАГАЛЬНІ ТА СПЕЦІАЛЬНІ ОЗНАКИ СПРОЩЕНОГО ПОЗОВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Спрощене позовне провадження в цивільному судочинстві — це форма позовного провадження, в якій розглядаються окремі категорії цивільних справ, визначені процесуальним законодавством, для якої характерним є наявність обмеженого складу юридичних фактів та обов'язкових процесуальних дій. Спрощене позовне провадження носить похідний характер від загальної позовної форми захисту, але при цьому характеризується певними ознаками, відмінними від загального позовного провадження, і є самостійним інститутом в цивільному процесуальному праві.

Попри різність поглядів науковців щодо правової природи спрощеного позовного провадження, всі вони єдині в тому, що це скорочена форма розгляду та вирішення цивільної справи в суді за особливою процедурою, в якій переважає письмова форма. Для чіткого розуміння цього виду провадження доцільно виокремити **основні ознаки**, притаманні цій формі позовного провадження.

Науковці-процесуалісти звертають увагу на специфічні ознаки спрощеного позовного провадження у його співвідношенні із загальним позовним провадженням та виділяють загальні та спеціальні ознаки цього виду позовного провадження. Так, **загальні ознаки** притаманні позовному провадженню як виду цивільного судочинства та **спеціальні**, що відрізняють спрощене позовне провадження від загального позовного провадження [1, с. 85–86].

До загальних ознак слід віднести наявність спору про право та наявність двох сторін: позивача та відповідача. До спеціальних ознак О. Угриновська, наприклад, відносить скорочені строки розгляду; відсутність стадії підготовчого провадження; розгляд справи за за-